

S
781.16(xb)-i
D.B.

**PASAULES
BRĪVO
LATVIEŠU**

**DZIESMU
DIENAS**

VISBIJĀ, GOTLANDEĒ
1979. gadā, 19. – 22. jūnijā

Izstādes

**LATVIJA –
AIZMIRSTA ZEME?
LATVIJA – 60**

GOTLANDES VĒSTURISKAJĀ
MŪZEJĀ – GOTLANDS FORNSAL
16. – 30. jūnijā

JJ

LATVIJA — AIZMIRSTA ZEME?

Ievērojams ilustratīvs dziesmu svētku piedevums ir bijušas izstādes, kur rādīta Latvijas valsts. Šoreiz, dziesmu dienās, to rādām ar izstādi *Latvija — aizmirsta zeme?* Šī izstāde rādīta 13 Zviedrijas lielāko pilsētu bibliotēkās ar ievērojamiem panākumiem, rīkota ar Latviešu Nacionālā Fonda un Zviedrijas Latviešu Centrālās Padomes materiālu atbalstu un šo organizāciju uzdevumā.

Izstāde domāta galvenokārt zviedriem. Latviešu vecākai paaudzei tā būs atmiņu ilustrācija, jaunajiem latviešiem tā lai būtu ievadījums Latvijas vēstures, latviešu kultūras un iedabas studijām.

Normālos apstākļos rīkojot izstādes ārzemēs, ņēmām materiālus no Latvijas mūzejiem un institūtiem, tagad tas nav iespējams. Izlīdzamies ar pašu bēgļu līdz paņemtām mantām un citiem trimdā pieejamiem avotiem. Fotomateriāls komplektēts ar oriģināldokumentiem no Latviešu Nacionālā Fonda un Vesterosas bibliotēkas latviešu nodaļas. Izmantoti arī Linčēpingas bibliotēkas un Upsalas universitātes bibliotēkas *Carolina Rediviva* materiāli.

Izstādes nolūks ir plašākai zviedru sabiedrībai padziļināt zināšanas par Latviju, savu tuvāko kaimiņu otrā pusē Baltijas jūrai, 150 km no Gotlandes austrumu krasta.

Latvija ir, kopš 4000 gadiem, latviešu tautas dzīves telpa, ko veido četri novadi: Vidzeme, Latgale, Kurzeme, Zemgale. Latviešu tautas vēsture stāsta par spēcīgiem iebrucējiem, kas iekarojuši latviešu zemi un gadsimtu gaitā nospieduši latviešus dzimtcilvēku stāvoklī. Iebrucēji ir bijuši dāņi, vācieši, poļi, krievi un arī zviedri, kas lielvalsts laikā valdīja Vidzemē 100 gadus. Zviedru laikus latvieši piemin kā gaišākos nebrīvības posmā. Tos iezīmē skolu ierīkošana, universitātes atklāšana Tērbatā (1632), tur paredzot iespēju mācīties arī igauņu un latviešu zemnieku bērniem, bībeles tulkošana latviešu valodā u. c.

Zviedru sabiedrība ir labi informēta par to, kas notiek ārzemēs. Bet kāpēc Zviedrijā pēdējā laikā ir aizmirsta Latvija? Kāpēc zviedru politiķi tik maz interesējas par to, kas notiek kaimiņu valstī?

Milzīgā koloniālvalsts Padomju Savienība ar komunistiski militāro diktatūru saimnieciski izsūc un garīgi nožņaudz mūsu tautu. Latvieši savā zemē ir vairs tikai nedaudz vairāk par 50 proc., bet lielākajās pilsētās jau mazākumā — Rīgā 37 proc., Daugavpilī pat tikai 15 proc. Pēcraja apcietināšanu, nonāvēšanas, deportāciju viļņi, tagadējā jaunatnes izsūtīšana uz tālām karadienesta un darbu vietām, tai pašā laikā masveidīgi iepludinot krievus mūsu zemē, draud iznīcināt veselu tautu. Kāpēc par to klusē Zviedrijas radiofons, televīzija? Vai Latvija ir jau uz visiem laikiem aizmirsta zeme?

Šai izstādē sniegtas ziņas par Latvijas ģeografisko stāvokli, vēsturi, tagadējo politisko, sociālo un saimniecisko stāvokli. Tā grib arī izteikt nemieru, ko sajūt latviešu tauta par savu likteni, un latviešu stingro gribu nekad neatteikties no savām prasībām un cerībām — par brīvu, neatkarīgu, suverēnu Latviju.

Izstādes materiāls, rādot fragmentāri ievērojamākos Latvijas vēstures notikumus, sakārtots 3 daļās: Latvija pirms patstāvības, patstāvības laiks, Latvijas okupācija un latvieši trimdā.

Izstādi ievada ziņas par Latvijas ģeogrāfisko stāvokli un vēsturi, sevišķi pakavējoties pie Zviedru laikiem Vidzemē. Seko pārskats par brīvības cīņām un Latvijas valsts uzbūvi.

Latvijas patstāvības laiks: zinātne, izglītība, māksla, sociālā likumdošana, agrārreforma, tautsaimniecība, Latvijas attiecības ar Skandināvijas un citām valstīm. Somijas valsts prezidenta L. Rēlandera viesošānās Rīgā dziesmu svētkos 1926. g. Zviedrijas karaļa Gustava V viesošānās Latvijā 1929. g. Latviešu-zviedru tuvināšanās biedrība.

Otrais pasaules karš: Baigais gads, deportācijas. Spaidu darbu noņemnes Padomju Savienībā (1973. g. karte). Nobeļa prēmijas laureātu B. Pasternaka, A. Solžeņicina, A. Sacharova raksti. Prof. Kurganova statistiskie dati par cilvēku iznīcināšanu un deportācijām Padomju Savienībā no 1917—1952. g. (1974. g. karte). Latvijas okupācija. Latvieši bēgļu ceļos (statistika). Latviešu bēgļi Zviedrijā. Rādīti trīs Skandināvijā izdoti kapitāldarbi: J. Raiņa kopotie raksti (Ziemeļblāzmas apgāds Vesterosā), Kārļa Skalbes raksti (Daugavas apgāds Stokholmā), Kr. Barona savākto latviešu tautasdziesmu jaunizdevums (Imantas apgāds Kopenhāgenā).

Materiālus savācis un apstrādājis arch. R. Legzdiņš. Technisko izkārtojumu un dokumentu pārfotografējumus un fotopalielinājumus devis arch. Andrejs Legzdiņš (pēc sava godalgotā projekta Stokholmā 1967. g.). Eksponātu novietošanai izmantota trīsplākšņu prizmās sastrādāta viļņota pape. Šis modulis atļauj visdažādākos atrisinājumus izstāžu telpā. Ikviens elements, pakļauts savai funkcijai, būtībā ir arī izstādes objekts.

LATVIJA — 60

Latvijas 60 gadus atzīmēja visā pasaulē, kur karš bija aizvedis latviešu bēgļus. 1978. g. 18. novembrī notika sanāksmes, svētku akti, koncerti. Šī aktivitāte izteikusies arī dziesmu svētkos, kas notikuši Eiropā, Amerikā, Austrālijā. Latvijas 60 gadi dokumentēti arī šai izstādē, kas tagad apvienota ar izstādi *Latvija — aizmirsta zeme?*. Telpu trūkuma dēļ nācās materiālus reducēt, dodot tomēr kaut fragmentāru ieskatu Latvijas likteņos un vēsturē.

*

Latviešu kultūras attīstību var gan uz laiku apturēt Latvijas okupācija, bet iznīcināt nekad. To arī vēlas šīs izstādes pasvītrot. Dokumenti, fotoattēli lai atgādina pasaulei Latvijas patstāvības laikus. Pirms 60 gadiem proklamētā Latvijas valsts bija Tautu savienības locekle. Latvijas ārlietu ministrs bija Tautu savienības sesijas prezidents. Tie laiki daudziem ir aizmirsušies. Mēs atgādinām ar izstādēm. Latvijas tiesības aizstāv brīvie latvieši trimdā.

Roberts Legzdiņš

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0318017086